

झाडी-जोडी

एका गावात फुलाचं एक झाड होतं. छान वासाची, छोटी, नाजूक, पांढऱ्या रंगाची आणि केशरी देठाची फुलं त्याला यायची. रात्री फुलं उमलायची आणि जमिनीवर टपटप पडायची.

गावातले लोक सकाळी फुलं वेचायला यायचे. मुले-मुली झग्यात, रुमालात फुलं गोळा करायची.

मोठी माणसं पूजेसाठी फुलं घेऊन जायची. मुंग्या-किडे फुलांमधला रस प्यायला यायचे. या सगळ्यांमध्ये झाडाला सर्वांत जास्त कोण आवडायचं माहितीये? सुमनआजी. झाडाची आणि सुमनआजीची खास मैत्री होती. आजी लहान असल्यापासून झाडाची फुलं वेचायला यायची. त्याच्या खोडावरून प्रेमाने हात फिरवायची. पण आज कोण जाणे का, ती आलीच नाही. झाड तिची वाट बघत होतं. दुपारी आजीची नात पिऊ शाळेत जाताना झाडाला दिसली. झाडाला वाटलं तिला विचारावं, “सुमन कुठंय?” पण झाडं कसं बोलणार. तितक्यात पुजारीबुवांनी पिऊला हाक मारली, “पिऊ, आजी का नाही आली गं आज?” “आजीला बरं नाहीये. ताप आलाय थोडा. अंगपण दुखतंय.” पिऊ म्हणाली. पुजारीबुवा झाडापाशी आले. झाडाची काही पानं त्यांनी खुडली. पिऊच्या हातात दिली आणि म्हणाले, “याचा काढा करून आजीला पाजा. बरं वाटेल तिला.” झाडाला सुमनआजीची काळजी वाटत होती.

चित्र - भार्गव कुलकर्णी

दुसरा दिवस उगवला. “सुमनला बरं वाटत असेल का? आज येईल का ती?” झाड विचार करत होतं. झाड तिची वाट बघत होतं. तेवढ्यात त्याला लांबून सुमनआजी येताना दिसली. झाडाने मोठा श्वास घेतला. सससर फांदा हलवल्या. आजी झाडाखाली आली. तिने खोडावरून हात फिरवला. फुलं गोळा करायला ती खाली वाकली आणि तिच्या डोक्यावर प्राजक्ताची फुलं पडली. टपटप... टपटप...

गोष्ट - केतकी घाटे

पारजात

माझं नाव पारिजात किंवा प्राजक्त. सुवासिक फुलांचं झाड म्हणून लोक आवडीने माझं झाड अंगणात लावतात. देवळात लावतात. जुलै-ऑगस्टमधल्या पहिल्या पावसाचा जोर कमी झाला की माझ्या झाडाला बहर येतो.

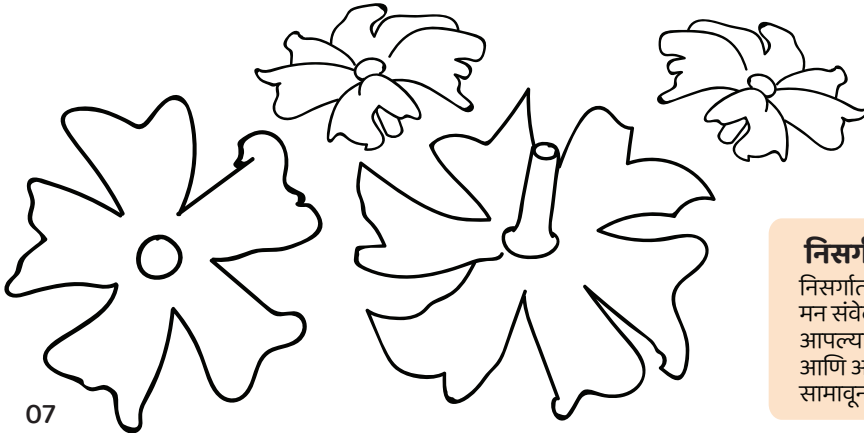
पारिजातक आणि कृष्णाची गोष्ट

असं म्हणतात की कृष्णाने हे झाड स्वर्गातून पृथ्वीवर आणलं. सगळ्यांना झाड रूप आवडलं. हे झाड कुठे लावायचं? सत्यभामा म्हणाली, "माझ्या अंगणात झाड लावायचं." कृष्णाला तिच्या अंगणात झाड हवं होतं. कृष्णाने मग एक युक्ती लढवली. झाड सत्यभामाच्या अंगणात अशा ठिकाणी लावलं की फुलं उमलल्यावर कृष्णाला अंगणात पडायची. यामुळे दोघीही आनंदी झाल्या. पूर्वी गावाकडे अशी पद्धत होती की देवाला प्राजक्ताची 'लाखोली' वाहायची. म्हणजे रोज अशी परडी भरून आणायची आणि देवाला वाहायची. लाख फुले होईपर्यंत रोज वाहायची!

माझी फुलं रात्रीच उमलतात म्हणून इंग्रजीत मला Night Jasmine असं म्हणतात. माझी फुलं इतकी नाजूक असतात की जरा हातात ठेवली तरी लगेच कोमळतात. थोड्याच दिवसात झाडाला चपट्या आकाराची फळे येतात. नवीन एक रुपयाच्या नाण्याएवढी असतात.

माझी झाडे पानगळी प्रकारच्या जंगलात मोठ्या प्रमाणावर दिसतात. म्हणजे अशा जंगलात जिथे उन्हाळ्यात बऱ्याचशा झाडांची पानं एकदम गळतात. माझ्या पानांचा काढा ताप, सांधेदुखी, पाठदुखी अशा अनेक आजारांवर उपयोगी आहे. बियादेखील अनेक रोगांवरील औषध आहे.

पारिजातकाच्या फुलाच्या देठापासून नैसर्गिक रंग तयार करतात आणि रेशीम किंवा सुती कापड रंगवायला वापरतात. प्राजक्ताच्या फुलांची देठं चुरून इथे काढलेल्या फुलांना रंगवून पहा.

निसर्गविषयक बुद्धिमत्ता

निसर्गातल्या घटकांविषयी आपलं मन संवेदनशील आहे का? झाडे आपल्याला भरभरून देतात. मुलांच्या आणि आपल्या भावविश्वात त्यांना सामावून घ्यायला हवं.

